

PROJECTPLAN

ARIËNSPLEIN

TE ENSCHEDE

Ecologie

Rapportage projectplan

Ariënsplein te Enschede

Opdrachtgever	I Love Ariënsplein bv Rendementsweg 2 3641 SK Mijdrecht
Rapportnummer	3619.006
Versienummer	D1
Status	Eindrapportage
Datum	24 januari 2019
Vestiging	Gelderland Fabriekstraat 19c 7005 AP Doetinchem 0314 - 365150 doetinchem@econsultancy.nl
Opsteller	ing. E.R. Witter
Paraaf	
Kwaliteitscontrole	J.G. Boogaard, Bsc
Paraaf	

Kwaliteitszorg

Econsultancy is lid van het Netwerk Groene Bureaus (NGB). Het NGB is een vereniging van ecologische advies- en -onderzoeksbureaus en werkt aan de kwaliteit van advisering gericht op natuur, landschap, water, milieu en ruimte en behartigt de belangen van groene adviesbureaus. Het Netwerk hanteert een gedragscode die opdrachtgevers en andere belanghebbenden een basis biedt om de leden aan te spreken op de kwaliteit van hun werk.

Econsultancy werkt volgens een dynamisch kwaliteits- en milieusysteem, zoals beschreven in het kwaliteits- en milieuhandboek. Ons kwaliteits- en milieusysteem is gecertificeerd volgens de eisen in de NEN-EN-ISO 9001 en NEN-EN-ISO 14001.

Betrouwbaarheid

Dit onderzoek is op zorgvuldige wijze uitgevoerd conform de toepasselijke en van kracht zijnde regelgeving ten aanzien van natuurwetgeving. Het onderzoek betreft een momentopname en geeft een inschatting van de geschiktheid van de onderzoekslocatie voor beschermde soorten. Het incidenteel voorkomen van beschermde soorten is echter nooit met zekerheid te voorspellen. Econsultancy accepteert op voorhand geen aansprakelijkheid ten aanzien van mogelijke beslissingen die de opdrachtgever naar aanleiding van het door Econsultancy uitgevoerde onderzoek neemt.

INHOUDSOPGAVE

1	INLEIDING	1
2	GEGEVENS VAN DE LOCATIE EN HET GEBRUIK DOOR FLORA EN FAUNA	2
	2.1 Locatiegegevens en huidige situatie	2
	2.2 Deskundige begeleiding	5
3	VERSPREIDING VAN BESCHERMDE SOORTEN OP DE LOCATIE	6
	3.1 Onderzoeksmethode	6
	3.2 Onderzoekresultaten	8
	3.3 Samenvatting.....	12
4	VOORGENOMEN INGREEP OP DE LOCATIE EN ONDERBOUWING	13
	4.1 Voorgenomen activiteiten en manier van uitvoering	13
	4.2 Doel en belang van de activiteiten.....	13
	4.3 Planning van de activiteiten.....	13
5	EFFECTEN VAN DE INGREEP OP FLORA EN FAUNA.....	14
	5.1 Gebouwdeel 13.....	14
	5.2 Gebouwdeel 12.....	14
	5.3 Gebouwdeel 11.....	15
	5.4 Gebouwdeel 1,2,3,4	16
6	VERBODSBEPALINGEN WET NATUURBESCHERMING	18
	6.1 Gewone dwergvleermuis	18
	6.2 Steenmarter	18
	6.3 Wettelijk belang van de ingreep	19
7	TE TREFFEN MAATREGELLEN	20
	7.1 Inleiding	20
	7.2 Mitigerende en compenserende maatregelen.....	20
	7.3 Tijdstip en locatie mitigerende en compenserende maatregelen.....	20
	7.4 Ongeschikt maken.....	22
	7.5 Controlerondes	22
	7.6 Zorgvuldig handelen en zorgplicht.....	22
	7.7 Permanente voorzieningen/reconstructie	23
8	SAMENVATTING.....	24

1 INLEIDING

Econsultancy heeft van I Love Ariënsplein bv opdracht gekregen voor het opstellen van een projectplan in het kader de Wet natuurbescherming, ten behoeve van de voorgenomen herontwikkeling van het voormalige gebouw Medisch Spectrum Enschede.

De volgende onderzoeksvragen zullen in onderhavige rapportage worden beantwoord:

- Welke beschermde soorten zijn in het plangebied aanwezig?
- Welke functie heeft het plangebied voor de soorten?
- Wat is de omvang en duurzame staat van instandhouding van de bij de ingreep betrokken populaties van beschermde soorten?
- Blijft de functionaliteit van de voortplantingsplaatsen en vaste rust- of verblijfplaatsen behouden?
- Welke eigenschappen van het gebied moeten gemitigeerd of gecompenseerd worden?
- Hoe groot wordt het succes van de te nemen maatregelen ingeschat?
- Welke maatregelen moeten getroffen worden om aan de zorgplicht te voldoen?
- Zijn er voor de streng beschermde soorten geen meer bevredigende oplossingen.
- Welk wettelijk belang is er waardoor de werkzaamheden moeten worden uitgevoerd?

Uit de quickscan flora en fauna, die door Econsultancy in mei 2017 is uitgevoerd (rapportage 3619.001), werd als volgt geadviseerd: Bij toekomstige fases van de transformatie wordt geadviseerd om in een vroeg stadium per onderdeel van de transformatie vast te stellen of er sprake is van rust- en voortplantingsplaatsen van de beschermde soorten, waaronder de vleermuizen, gierzwaluwen en steenmarter en indien nodig nader veldonderzoek naar de mogelijke functies voor genoemde soorten uit te laten voeren. Vervolgens kan worden gezien of een ontheffing of vrijstelling kan worden verkregen dan wel aan de hand van welke aanpassingen of maatregelen de verstoring kan worden voorkomen.

In het seizoen 2018 is soortgericht veldonderzoek uitgevoerd naar het voorkomen van vleermuizen, gierzwaluwen en de steenmarter in de te renoveren of te slopen bouwdelen. De resultaten van het veldonderzoek zijn gepresenteerd in hoofdstuk 3. Uit het onderzoek is gebleken dat er op de onderzoekslocatie zes zomerverblijfplaatsen van de gewone dwergvleermuis zijn aangetroffen en dat een deel van de bebouwing een functie als massawinterverblijfplaats voor de soort heeft. Verder is er dagrustplaats van een mannetje steenmarter aanwezig en heeft een gierzwaluw laat in het seizoen een mogelijke nestlocatie bezocht.

De voorgenomen werkzaamheden zijn potentieel verstorend voor de aangetroffen soorten. Met name de functie als massawinterverblijfplaats is van regionale betekenis. Daarom zijn in een separaat projectplan maatregelen beschreven, die negatieve gevolgen voor de winterverblijfplaats voorkomen. Doordat de winterperiode niet gebruikt kan worden om steigers te plaatsen of te gebruiken zullen de werkzaamheden in de zomer uitgevoerd zodanig dat er geen verstoring plaatsvindt van 2 zomerverblijfplaatsen van de gewone dwergvleermuis. De werkwijze is beschreven in het rapport "projectplan bouwdeel 6, 7, 8 (3619.006 D3) Ariënsplein te Enschede, d.d. 24 januari 2018).

Dit projectplan dient ter onderbouwing van een ontheffingsaanvraag voor verbodsbepalingen uit de Wet natuurbescherming ten aanzien van de gewone dwergvleermuis in bouwdelen 11 en 12. Voor de steenmarter wordt overtreding van de Wet natuurbescherming voorkomen.

Ook is tijdens het veldbezoek van 16 februari 2017 een vermoedelijke vaste verblijfplaats van een steenmarter aangetroffen op een van de zolders op de onderzoekslocatie. Van de soort werden uitwerpselen en prooiresten aangetroffen. Een jaarrond beschermde voortplantingsplaats is tijdens het veldbezoek niet vastgesteld maar is ook niet uit te sluiten.

Bouwdeel 6, 7, 8, 12 en 12

Bouwdeel 6, 7, en 8 en de te overkappen patio's betreft het hoofdgebouw van het voormalige Medisch Spectrum Enschede. De gevels zijn geschikt als zomer-/ paar en massawinterverblijf voor de gewone dwergvleermuis en laatvlieger.

Bouwdeel 13

Bouwdeel 13 is voorzien van open stootvoegen die leiden naar een (naar verwachting ongeïsoleerde) spouw. bij inspectie van een aantal van deze stootvoegen bleek dat deze aan de achterzijde dicht waren met cement. Gelet op de grote omvang van het gebouw is het echter niet uit te sluiten dat er meerdere stootvoegen zijn die wel aan de achterzijde open zijn.

De initiatiefnemer is voornemens gebouwdelen 1 t/m 4 en 13 te slopen, de patio's nabij bouwdeel 11 en 12 te overkappen en de gevels van bouwdeel 6 t/m 8 te renoveren.

In figuur 2 is een luchtfoto van de onderzoekslocatie en de directe omgeving weergegeven. De figuren 3 t/m 8 geven een impressie van de onderzoekslocatie, middels foto's die zijn genomen tijdens het veldbezoek.

Figuur 2. Luchtfoto onderzoekslocatie en directe omgeving.

Figuur 3. Hoofdingang van de bebouwing.

Figuur 4. Gevels van het oudste deel van de bebouwing (2, 3 & 4).

Figuur 5. Gevel van de binnenplaats ter hoogte van bouwdeel 11.

Figuur 6. Oostgevel van gebouw 7.

Figuur 7. Dak van de gebouwdelen 2,3 en 4.

Figuur 8. Zijaanzicht bouwdeel 7.

Door Econsultancy is in mei 2017 een quickscan flora en fauna voor de locatie opgesteld (3619.001). De quickscan is uitgevoerd aan de hand van een bureaustudie en een veldbezoek. Het veldbezoek is afgelegd op 16 februari 2017. Tijdens dit veldbezoek is de gehele onderzoekslocatie, alsmede de omliggende percelen onderzocht. Gedurende het veldbezoek is gelet op de mogelijke aanwezigheid van beschermde soorten op basis van het aanwezige habitat.

Vanwege de aanwezigheid van diverse gebouwen is er met behulp van onder andere een zaklantaarn gezocht naar de aanwezigheid van vaste rust- en verblijfplaatsen van vleermuizen, overige zoogdieren en vogels.

Bij toekomstige fases van de transformatie wordt geadviseerd om in een vroeg stadium per onderdeel van de transformatie vast te stellen of er sprake is van rust- en voortplantingsplaatsen van de beschermde soorten, waaronder de vleermuizen en indien nodig nader veldonderzoek naar de mogelijke functies voor genoemde soorten uit te laten voeren. Vervolgens kan worden bezien of een onthefing of vrijstelling kan worden verkregen dan wel aan de hand van welke aanpassingen of maatregelen de verstoring kan worden voorkomen.

2.2 Deskundige begeleiding

De deskundige die zijn betrokken bij het project betreft een ecooloog¹. Econsultancy is lid van de branchevereniging 'Netwerk Groene Bureaus' en werkt volgens de door het Netwerk opgestelde gedragscode en protocollen.

---

¹ Alle ecologen van Econsultancy hebben op HBO, dan wel universitair niveau een opleiding genoten met als zwaartepunt (Nederlandse) ecologie en/of • Zijn als ecooloog werkzaam voor een ecologisch adviesbureau dat is aangesloten bij het netwerk Groene Bureaus en/of • Zetten zich aantoonbaar actief in op het gebied van soortenbescherming bij de daarvoor in Nederland bestaande organisaties.

3 VERSPREIDING VAN BESCHERMDE SOORTEN OP DE LOCATIE

3.1 Onderzoeksmethode

Het onderzoek naar **gierzwaluwen** is uitgevoerd door tussen 1 juni en 15 juli 2018 drie veldbezoeken uit te voeren met een tussenliggende periode van minimaal 10 dagen. De veldbezoeken vonden plaats gedurende de avondschemering. In de betreffende periode scheren groepen gierzwaluwen langs gevels van panden waarin zich nesten bevinden. De vrouwtjes die zich op het nest bevinden beantwoorden vervolgens het “gieren” van langs vliegende groepen soortgenoten. Bovendien zijn tijdens de avondschemering vaak invliegende vogels waar te nemen.

De onderzoeksopzet is conform hetgeen is voorgeschreven in het kennisdocument voor de gierzwaluw (BIJ12, juli 2017).

Voor het onderzoek naar **vleermuizen** zijn in de periode half april tot oktober 2018 zijn in totaal 7 veldbezoeken uitgevoerd in de ochtend, avond en nacht, en drie veldbezoeken overdag. De inventarisatiemethode is conform het protocol voor vleermuisonderzoek (versie 27 maart 2017), dat is opgesteld door het Netwerk Groene Bureaus. De onderzoeksinspanning is gebaseerd op de functies zomerverblijfplaats, kraamverblijf, paarverblijf/baltsplaats en massawinterverblijfplaats voor de gewone dwergvleermuis en laatvlieger en zomer-/ kraamverblijfplaats van de gewone grootoorvleermuis. Het protocol heeft tot doel het belang van de functies van onderzoekslocaties voor soorten vleermuizen effectief en efficiënt vast te stellen dan wel uit te sluiten. Doordat vleermuizen iedere (verblijfs)functie slechts een beperkte periode van het jaar gebruiken heeft onderzoek plaatsgevonden naar alle op de onderzoekslocatie mogelijke functie noodzakelijk. Iedere (verblijfs)functie afzonderlijk geniet een jaarronde bescherming.

Het totaal aantal voorgestelde veldbezoeken is vastgesteld op basis van de grootte van de onderzoekslocatie, uitgaande van zes waarnemers per veldronde in de voorjaars- en zomerrondes en twee waarnemers in het najaar. Verwacht wordt dat met zeven bezoeken in de ochtend, avond en nacht, en twee overdag, omtrent deze soortgroep voldoende zekerheid is verkregen over de functie van de onderzoekslocatie.

Voor het onderzoek is gebruik gemaakt van professionele batdetectors met opnamemogelijkheid (Pettersson D240x Elekon Batlogger M). Een batdetector zet het voor het menselijk gehoor niet hoorbare ultrasone geluid van vleermuizen om naar frequenties die wel hoorbaar zijn. Op basis van de geluidsfrequenties en ritmes kunnen verschillende soorten vleermuizen worden onderscheiden. De opnamemogelijkheid is belangrijk omdat de geluidsopnames kunnen worden gebruikt voor het determineren van soorten die op basis van hun geluid moeilijk zijn te onderscheiden (met name Myotis-soort) en waarbij het sonogram uitsluitel kan geven.

De vrije zolderruimtes van bouwdelen 2, 3 en 4 zijn geschikt als verblijfplaats voor **gewone grootoorvleermuizen**. Tijdens het vleermuisonderzoek met batdetectors kan al vastgesteld wordt of eventueel foeragerende gewone grootoorvleermuizen binding hebben met de onderzoekslocatie. Echter zijn verblijfplaatsen van gewone grootoorvleermuizen goed visueel te inventariseren door de zolder-ruimtes te inspecteren op hangende dieren en de aanwezigheid van sporen zoals uitwerpselen en prooiresten. In de periode april tot half juli stonden totaal drie inspecties gepland naar het gebruik van de zolders door gewone grootoorvleermuizen. Dit is echter bij één bezoek gebleven doordat er asbest werd geconstateerd op de zolder. Vanuit veiligheidsoverwegingen kon er geen tweede bezoek worden uitgevoerd.

Voor het onderzoek naar **steenmarter** is in de periode april tot en met juni een cameraval geplaatst in de zolder van de bebouwing waar in februari 2017 sporen van een steenmarter zijn aangetroffen (bouwdelen 2,3 en 4). Door het analyseren van de beelden is de functie van de bebouwing voor de steenmarter bepaald. De veldbezoeken zijn gecombineerd met de onderzoeken naar de gewone grootoorvleermuis. De cameraval heeft 8 weken opnames gemaakt. Hierbij is de cameraval één keer verplaatst. Verder verplaatsing was niet mogelijk omdat de zolder en vanwege asbestgevaar niet toegankelijk was.

Overzicht veldbezoeken

Het onderzoek bestond uit diverse veldbezoeken. Onderstaande tabel bevat een overzicht van de uitgevoerde veldbezoeken.

Tabel 1. Onderzoeksinspanning per soortgroep

		april	mei	juni	juli	augustus	september
vleermuizen	tijdstip	-	1 x ochtend** 1 x overdag	3 x avond** 2 x overdag	-	2 x avond* 2 x nacht (voor 10 september)*	
	datum		15 & 16 mei 2018	4, 5 & 19 juni, 4 & 5 juli 2018		2, 20 augustus & 10 september 2018	
	functie		ochtend: zomer- verblijf overdag: gewone grootoorvleermuis	avond: kraamverblijf overdag: gewone grootoorvleermuis		paar/baltsverblijf/massawinterverblijf	
gierzwaluw	tijdstip	-		3 x avondschemering*		-	
	datum			5 & 19 juni 5 juli 2018			
	functie			nestlocaties			
steenmarter	tijdstip	-	6 april tot 26 mei 2018			-	
	datum		combinatie met gewone grootoorvleermuis				
	functie		voortplantingsplaats (cameraval)				

* Het veldwerk wordt door twee personen uitgevoerd.

** Het veldwerk wordt door zes personen uitgevoerd.

Tijdens de veldbezoeken waren de weersomstandigheden voor het waarnemen van vleermuizen en gierzwaluwen gunstig. Tijdens geen van de veldbezoeken was de temperatuur lager dan 10 °C. De windsnelheid lag beneden de 5 Bft. Er was geen sprake van neerslag.

3.2 Onderzoekresultaten

3.2.1 Gierzwaluw

Het eerste veldbezoek is uitgevoerd in de avond van 5 juni 2018. De temperatuur bedroeg 16°C en het was bijna windstil. Er zijn tijdens deze ronde geen nestlocaties van gierzwaluwen aangetroffen op de onderzoekslocatie of in de directe omgeving. Wel zijn er zeven gierzwaluwen foeragerend boven de onderzoekslocatie waargenomen.

Het tweede veldbezoek is uitgevoerd in de avond van 19 juni 2018. De temperatuur bedroeg 18°C en het was sprake van een lichte wind. Er zijn tijdens deze ronde wederom geen nestlocaties van gierzwaluwen aangetroffen op de onderzoekslocatie of in de directe omgeving.

Het derde veldbezoek is uitgevoerd in de avond van 5 juli 2018. De temperatuur bedroeg 18°C en er stond een lichte wind. Er is tijdens dit veldbezoek een gierzwaluw aangetroffen die achter de vergaarbak van een regenpijp vloog, op de hoek van het gebouwdeel 7 aan de zuidwestzijde van de onderzoekslocatie (figuur 9).

Behalve de veldrondes die specifiek gericht waren op het inventariseren van gierzwaluwen werden ook de overige avondrondes voor het vleermuisonderzoek gebruikt om gierzwaluwen waar te nemen. De veldbezoeken voor de vleermuizen zijn ruim voor het invliegmoment gestart. Dat pas in de tweede week van juli 2018 de eerste (en enige) gierzwaluw bij de bebouwing werd gezien is opmerkelijk. Uit informatie van een omwonende werd duidelijk dat in de betreffende periode een tweetal nesten met eieren verstoord zijn geraakt vanwege werkzaamheden bij een raam (dus buiten de onderzoekslocatie). Econsultancy vermoedt dat de invliegende gierzwaluw bij de gebouwdeel 7 op de onderzoekslocatie een verstoord exemplaar is geweest, op zoek naar een nieuwe nestlocatie.

Figuur 9. Locatie van de invliegende gierzwaluw (blauwe stip). Met de blauwe ster is de omgeving van het verstoord nest aangegeven.

3.2.2 Vleermuizen

De veldbezoeken voor vleermuizen zijn telkens door drie personen uitgevoerd, afwisselend bij de bouwdelen die in pandig bereikt konden worden en de bouwdelen die vanaf de buitenzijde te benaderen waren. Eén avond of ochtend zijn op de binnenplaats (gebouwdelen 11, 12 en 13) drie waarnemers actief geweest en de volgende avond of ochtend aan de buitenzijde (gebouwdelen, 1,2,3,4, 6, 7 en 8). De najaarsrondes zijn telkens door 2 waarnemers uitgevoerd, waarbij 1 waarnemer de binnenplaatsen bezocht en 1 waarnemer bij de buitengevels heeft gepost.

Ochtendrondes (zomerverblijfplaats)

Tijdens de ochtendrondes van 15 en 16 mei 2018 zijn zes zomerverblijfplaatsen vastgesteld van individuele gewone dwergvleermuis (figuur 10). Alle waargenomen gewone dwergvleermuizen vlogen via open stootvoegen de luchtpouw naar binnen. Buiten de onderzoekslocatie werden nog eens twee zomerverblijven vastgesteld. Hiervan werd één exemplaar achter een zonnewering invliegend waargenomen en één exemplaar achter een metalen afwerking. Tijdens de zolder inspectie van de gebouwdelen 2, 3 en 4 zijn geen gewone grootoorvleermuizen of sporen in de vorm van uitwerpselen of prooiresten waargenomen.

Avondrondes (kraamperiode)

Tijdens de avondrondes van 4 en 5 en 19 juni en 4 en 5 juli 2018 zijn geen nieuwe verblijfplaatsen vastgesteld. De reeds bekende zomerverblijfplaatsen werden gedurende deze rondes nogmaals bevestigd. Gedurende de avondrondes werden diverse foeragerende gewone dwergvleermuizen waargenomen. De aantallen kwamen steeds overeen met het aantal zomerverblijfplaatsen dat bekend was. Er zijn tijdens deze rondes geen verblijfplaatsen van andere vleermuissoorten waargenomen. Op geen enkele avond werden laatvliegers of gewone grootoorvleermuizen waargenomen.

Najaarsronde (paar/baltsverblijfplaats en middernachtzwermen)

De veldrondes van 2 en 20 augustus 2018 zijn uitgevoerd rond middernacht, specifiek met als doel om de mogelijke aanwezigheid van een massawinterverblijfplaats te onderzoeken. Gewone dwergvleermuizen vliegen vanaf begin augustus rond middernacht naar de locaties waar ze in de winter willen verblijven. Gedurende de nacht zwermen ze rond gebouwen, forten, grotten en andere winterobjecten.

Gedurende beide veldrondes werd al vanaf ruim voor middernacht zwermactiviteit bij gebouwdeel 7 waargenomen. De meest opvallende plek waar grote aantallen gewone dwergvleermuizen korte rondjes vlogen en af en toe de gevel aantikten was de zuidwesthoek in de buurt van een regenpijp (zie figuur 10 en 11). Ter plaatse werden geen invliegende dieren waargenomen. Behalve in de zuidwesthoek werd ook bij andere gevels van gebouwdeel 7 verhoogde vleermuisactiviteit waargenomen, zij het minder massaal. De totale aantallen gewone dwergvleermuizen bleken moeilijk in te schatten. Omdat het gebruik van zaklantaarns verstoring bleek te werken is hiervan spaarzaam gebruik gemaakt. Naar schatting zijn er op enig moment meer dan 100 dieren zwermend rond gebouwdeel 7 aanwezig geweest.

Figuur 10. Zwermlocatie in zuidwesthoek gebouw 7.

Figuur 11. Detail zwermplek.

Behalve zwermactiviteit is ook baltsactiviteit onderzoek tijdens de avondrondes van 21 augustus en 10 september 2018. Nergens bij de onderzochte bouwdelen werd er baltsactiviteit waargenomen. Dit komt overeen met de verwachting. Nabij massawinterverblijfplaatsen is territoriaal gedrag van enkele individuele mannetjes vanwege de grote concurrentie niet te verwachten.

Figuur 12 geeft een overzicht van de resultaten van het vleermuisonderzoek.

Figuur 12. Verspreiding van de zomerverblijfplaatsen (punt) en zwermgedrag/massawinterverblijfplaats (gele lijn).

3.2.3 Steenmarter

Gedurende de periode van april tot juni stond er één cameraval op de zolder van gebouwdeel 4. Deze registreerde 25 keer een steenmarter (figuren 13 en 14). Het betrof een mannetje dat eenvoudig individueel herkenbaar was door een beschadigde (geknikte) staart. Diverse malen werden geurmarkeringen vastgelegd met de cameraval, wat duidt op een vaste verblijfplaats. De steenmarter vond zijn ingang tot de zolder door een gat in de gevel waar een grote buis doorheen loopt. Tijdens een van de vleermuisrondes in het voorjaar werd het zelfde individu (geknikte staart) waargenomen op het buitenterrain van het Ariënsplein.

Tabel II. Overzicht opnames steenmarter

Opname steenmarter	datum	tijd	gedrag
1	06-04-2018	22:13	Passerend → in
2	07-04-2018	02:01	Passerend → in
3	09-04-2018	03:58	Passerend → in
4	09-04-2018	03:59	Passerend → uit
5	09-04-2018	22:04	Geurmarkering
6	10-04-2018	06:13	Passerend
7	12-04-2018	01:26	Passerend in en uit
8	12-04-2018	02:17	Geurmarkering
9	15-04-2018	04:00	Geurmarkering
10	17-04-2018	00:54	Passerend → uit
11	18-04-2018	02:46	Passerend → in + geurmarkering
12	20-04-2018	01:07	Passerend
13	21-04-2018	21:21	Passerend → in
14	21-04-2018	21:25	Passerend → uit
15	01-05-2018	00:31	Inspecteren
16	01-05-2018	00:33	Passerend → uit
17	03-05-2018	03:47	Passerend in en uit
18	06-05-2018	22:25	Passerend → in
19	06-05-2018	22:26	Passerend → uit + geurmarkering
20	10-05-2018	02:18	Passerend → in + geurmarkering
21	10-05-2018	02:21	Passerend → uit
22	13-05-2018	02:25	Passerend → in
23	13-05-2018	02:26	Passerend → uit

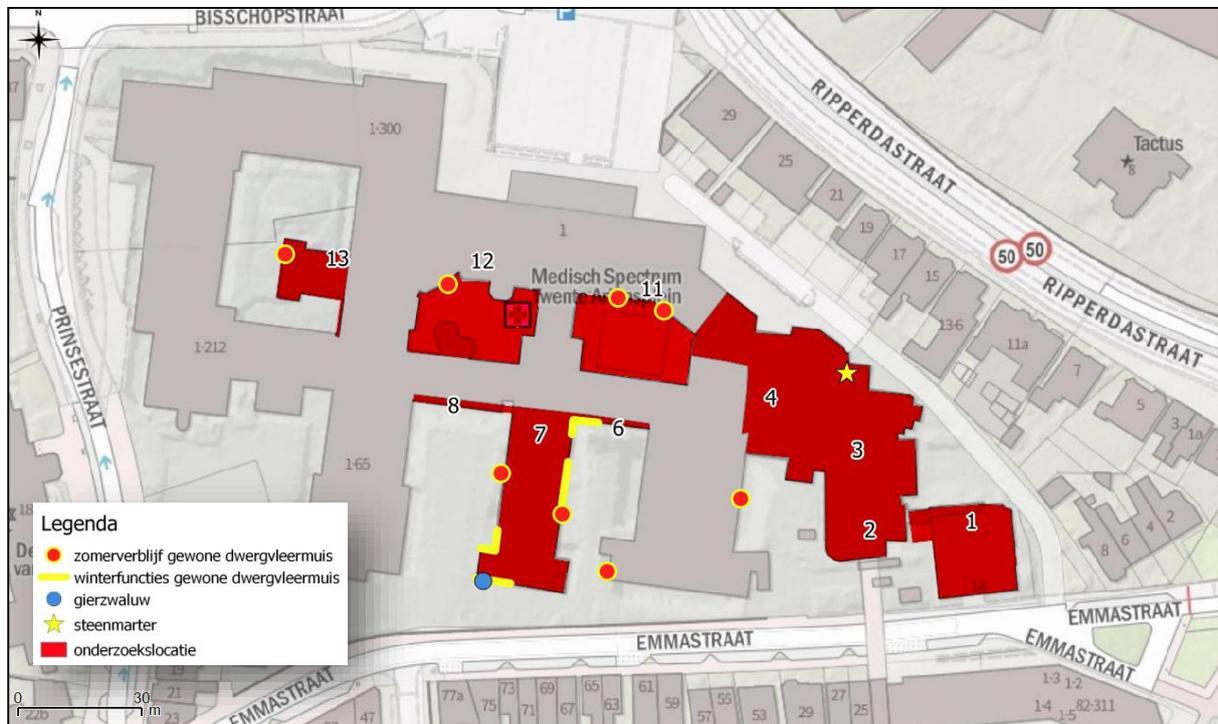
Figuur 13. Opname mannetje steenmarter met knik in staart.

Figuur 14. Opname van steenmarter, zekerend.

3.3 Samenvatting

In figuur 15 tot en met 21 zijn de resultaten van het onderzoek samengevat weergegeven.

Figuur 15. Verspreiding resultaten veldonderzoek in het seizoen 2018.

Figuur 16. Verblijfplaats gewone dwergvleermuis locatie 13.

Figuur 17. Verblijfplaats gewone dwergvleermuis locatie 12.

Figuur 18. Verblijfplaatsen 2 gewone dwergvleermuizen locatie 11.

Figuur 19. Verblijfplaatsen 2 gewone dwergvleermuizen locatie 7 (geel). In rood de locatie van de zwermplek. Blauwe pijl geeft locatie gierzwaluw aan.

Figuur 20. Gebouwdelen met verhoogde activiteit tijdens middernachtzwermen. Rode pijl geeft de locatie van de zwermplek aan.

Figuur 21. Entreeplek en verblijfplaats van de steenmarter.

4 VOORGENOMEN INGREEP OP DE LOCATIE EN ONDERBOUWING

Het project omvat de transformatie van het voormalig ziekenhuis Stadsmaten/Ariënsplein te Enschede naar een Stadscampus. In totaal wordt er 55.000 m² herontwikkeld. Er komen verschillende functies in het Stadscampus, zoals wonen, werken, onderwijs, leisure en sport, horeca, winkels en maatschappelijke functies.

4.1 Voorgenomen activiteiten en manier van uitvoering

De ontwikkelingen vinden gefaseerd plaats. De bouwdelen waar het in onderhavig projectplan om gaat zijn:

- Sloop laagbouw bouwdeel 13
- Interne verbouwing bouwdeel 12
- Mogelijke overkapping (patio) bouwdeel 12
- Mogelijke overkapping (patio) bouwdeel 11
- Interne verbouwing bouwdeel 7
- Totaalsloop bouwdeel 1,2,3 en 4

Voor de gevelwerkzaamheden (vervangen ramen) bij bouwdeel 6,7,8 is een separate rapportage opgesteld. Dit deel van het plan maakt dus geen deel uit van onderhavige rapportage.

4.2 Doel en belang van de activiteiten

De activiteiten van het MST als ziekenhuis zijn sinds 2016 verplaatst naar het nieuwe ziekenhuis aan het Koningsplein, in het centrum van Enschede. Voor het vrijkomende pand aan het Ariënsplein is daarom gezocht naar een nieuwe functie. De herontwikkeling van het Ariënsplein zal zowel ruimtelijk als functioneel een belangrijke bijdrage gaan leveren aan de verdere versterking van de mogelijkheden op gebied van kennis, technologie en zorg. Mogelijkheden voor studentenhuysvesting, spin off van Saxion en ruimten voor startende (studenten)-ondernemingen zijn een verrijking voor het Stadscampusconcept.

4.3 Planning van de activiteiten

De werkzaamheden voor de fases die betrekking hebben op dit projectplan zijn grotendeels gepland voor 2019 en 2020. Voor bouwdelen 11 en 12 is nog geen definitief besluit genomen of er een overkapping zal worden aangelegd. De uitvoeringsperiode is dan ook niet bekend. In de uitvoering zal rekening gehouden worden met de gevoelige periodes voor verstoring. Dit is nader uitgewerkt in hoofdstuk 6.

5 EFFECTEN VAN DE INGREEP OP FLORA EN FAUNA

De effecten op de verschillende aangetroffen functies en soorten worden beschreven in de navolgende paragrafen. De mogelijk effecten verschillen per bouwdeel. Daarnaast is er onderscheid te maken in effecten op korte termijn (lees: periode waarin de werkzaamheden plaatsvinden) en de lange termijn (effecten in de gebruiksfase). Tabel I geeft een samenvatting van de aangetroffen soorten en functies en de mogelijke effecten van de werkzaamheden.

Tabel I: Overzicht van aangetroffen soorten in het plangebied en de effecten van de werkzaamheden op de aangetroffen soorten.

Bouwdeel	Werkzaamheden	Voorgenomen periode werkzaamheden	Aangetroffen nesten of verblijfplaatsen	Locatie broedgelegenheid of verblijfplaatsen	Ecologisch effect van werkzaamheden
13	sloop laagbouw	vanaf oktober 2018	1 zomerverblijf gew. dwerg	in de spouw op de hoogbouw	verblijfplaats blijft behouden, geen effect
12	mogelijke overkapping	onbekend, na 2019	1 zomerverblijf gew.dwerg	in de spouw	verblijfplaats wordt permanent ontoegankelijk
11	mogelijke overkapping	onbekend, na 2019	2 zomerverblijf gew.dwerg	in de spouw	verblijfplaats wordt permanent ontoegankelijk
1,2,3,4	grotendeels sloop	vanaf augustus 2019	1 rustplaats steenmarter	in niet gebruikte ruimte	verblijfplaats blijft behouden

5.1 Gebouwdeel 13

In het gebouwdeel 13 is een zomerverblijfplaats van een gewone dwergvleermuis aangetroffen. Deze bevindt zich echter niet in het te slopen gedeelte van de bebouwing. De sloop heeft enkel betrekking op de laagbouw. De werkzaamheden zijn daarom niet potentieel verstorend en kunnen dus zonder ontheffing worden uitgevoerd. Er zijn ook geen belemmeringen voor wat betreft de periode van uitvoering. De verblijfplaats wordt niet vernield en eventuele verstoring door geluid of trilling is dermate kortdurend dat effecten op de soort uit zullen blijven.

5.2 Gebouwdeel 12

Ter plaatse van bouwdeel 12 is een zomerverblijfplaats van één gewone dwergvleermuis aangetroffen. Het dier gebruikt meerdere open stootvoegen om de spouw te bereiken.

5.2.1 Effecten korte termijn

Indien de binnenplaats wordt uitgebouwd tot patio (hetgeen ontheffing voor wordt aangevraagd) zal de verblijfplaats voor de soort niet meer toegankelijk zijn. In de bouwfase bestaat de kans dat het dier wordt opgesloten, hoewel het aannemelijk is dat deze zijn verblijfplaats al bij de start van de bouwfase zal verlaten. Om doden of verwonden te voorkomen is het zaak er zeker van te zijn dat de verblijfplaats is verlaten, voordat de binnenplaats wordt overkapt. Alvorens dit plaatsvindt zal er een alternatieve verblijfplaats voorhanden moeten zijn.

5.2.2 Effecten lange termijn

Na afloop van de verbouw zal de verblijfplaats niet meer beschikbaar zijn. De gewone dwergvleermuis zal moeten uitwijken naar een nieuwe permanente verblijfplaats. Er zijn in de overige delen van de bebouwing voldoende alternatieve verblijfplaatsen aanwezig. Alle gebouwdelen hebben spouwmuren en open stootvoegen. Ecologisch gezien is er daarom geen noodzaak voor het aanbieden van nieuwe verblijfplaatsen. Juridisch gezien wordt er over het algemeen permanent mitigatie verlangd. Aangezien het om slechts 1 exemplaar gaat van een algemeen voorkomende soort en er geen voortplantingsfunctie is aangetroffen, bestaat er geen risico op negatieve gevolgen voor de staat van instandhouding.

Maatregel: de verblijfplaats dient ongeschikt gemaakt te worden alvorens de binnenplaats wordt overkapt.

Maatregel: het aanbieden van tijdelijke alternatieve verblijfplaatsen voor een zomerverblijfplaats van de gewone dwergvleermuis.

Maatregel: het realiseren van een permanente verblijfplaats voor de gewone dwergvleermuis in de omgeving van de huidige verblijfplaats.

5.3 Gebouwdeel 11

Ter plaatse van bouwdeel 11 zijn twee een verblijfplaatsen van twee gewone dwergvleermuizen aangetroffen. De dieren verblijven in de spouw, die ze via open stootvoegen bereiken.

5.3.1 Effecten korte termijn

Indien de binnenplaats wordt uitgebouwd tot patio (hetgeen ontheffing voor wordt aangevraagd) zal de verblijfplaats voor de soort niet meer toegankelijk zijn. In de bouwfase bestaat de kans dat de dieren wordt opgesloten, hoewel het aannemelijk is dat deze zijn verblijfplaats al bij de start van de bouwfase zal verlaten. Om doden of verwonden te voorkomen is het zaak er zeker van te zijn dat de verblijfplaatsen zijn verlaten, voordat de binnenplaats wordt overkapt. Alvorens dit plaatsvindt zullen er alternatieve verblijfplaatsen voorhanden moeten zijn.

5.3.2 Effecten lange termijn

Na afloop van de verbouw zal de verblijfplaats niet meer beschikbaar zijn. De gewone dwergvleermuizen zullen moeten uitwijken naar nieuwe permanente verblijfplaatsen. Vrijwel alle gebouwdelen hebben spouwmuren en open stootvoegen. Ecologisch gezien is er daarom geen noodzaak voor het aanbieden van nieuwe verblijfplaatsen, juridisch gezien naar verwachting wel. Aangezien het om slechts 2 exemplaren gaat van een algemeen voorkomende soort en er geen voortplantingsfunctie is aangetroffen, bestaat er geen risico op negatieve gevolgen voor de staat van instandhouding.

Maatregel: de verblijfplaatsen dient ongeschikt gemaakt te worden alvorens de binnenplaats wordt overkapt.

Maatregel: het aanbieden van tijdelijke alternatieve verblijfplaatsen voor twee zomerverblijfplaatsen van de gewone dwergvleermuis.

Maatregel: het realiseren van een permanente verblijfplaats voor de gewone dwergvleermuis in de omgeving van de huidige verblijfplaats.

5.4 Gebouwdeel 1,2,3,4

In het “oude” gedeelte van het complex zijn tijdens het veldonderzoek geen verblijfplaatsen van vleermuizen aangetroffen. Het onderzoek is echter gedeeltelijk belemmerd vanwege de aanwezigheid van asbest, zodat inspectie van de zolders op aanwezigheid van gewone grootoorvleermuizen niet heeft kunnen plaatsvinden.

De eerder aangetroffen sporen van een steenmarter konden worden bevestigd en herleid naar een rustplaats van een mannetje. De steenmarter verblijft op de zolder (vierde verdieping) in de omgeving van de kapel. De te slopen delen van de bebouwing zijn weergegeven in figuur 22. De zolder waar de steenmarter verblijft wordt niet gesloopt.

5.4.1 Effecten kort termijn

Door de sloop van de gebouwdelen 1,2,3 en 4 worden geen verblijfplaatsen van vleermuizen of gierzwaluwen vernield. Omdat er enige onzekerheid is over het recente gebruik van de zolders door soorten (die vanwege asbestgevaar niet te betreden was) is in het kader van de zorgplicht een aanvullende inspectie na afloop van de asbestsanering noodzakelijk. Bij het aantreffen van beschermde soorten zullen passende maatregelen getroffen moeten worden.

De verblijfplaats van de steenmarter wordt niet aangetast, maar door de werkzaamheden zal het dier naar verwachting wel worden verstoord en zijn verblijfplaats verlaten. Bovendien wordt naar verwachting zijn toegangsmogelijkheid aangetast. Steenmarters hebben echter een netwerk aan dagrustplaatsen en zullen uit zichzelf een nieuwe plek vinden. Het aanbieden van een tijdelijk alternatief is weinig zinvol. Steenmarters zijn territoriaal, zodat een alternatief aanleggen voor een individu alleen kans van slagen heeft als de grenzen van zijn territorium bekend zijn. Dit zou een onevenredig hoge onderzoeksinspanning vergen voor een in Enschede zeer algemeen voorkomende diersoort.

Figuur 22. Te slopen gebouwdelen (rood) en verblijfplaats steenmarter (geel).

Maatregel: inspectie van de zolders na afloop van de asbestsanering om meer zekerheid te verkrijgen over afwezigheid gewone grootoorvleermuizen.

Maatregel: zorgvuldig handelen in nabijheid van verblijfplaats steenmarter.

5.4.2 Effecten lange termijn

Of de zolder waar de steenmarter verblijft ook op de lange termijn geschikt blijft, is niet met zekerheid te stellen. Naar verwachting zal door het intensievere gebruik er meer verstoring optreden, anderzijds is er een toenemende tolerantie bij steenmarters als het gaat aanwezigheid van menselijke activiteit. Indien de toegang tot de huidig verblijfplaats wordt gereconstrueerd zal de verblijfplaats zijn functie behouden en is er geen sprake van overtreding van de Wet natuurbescherming ten aanzien van de steenmarter (zie hoofdstuk 6).

6 VERBODSBEPALINGEN WET NATUURBESCHERMING

6.1 Gewone dwergvleermuis

Alle vleermuissoorten vallen onder het beschermingsregime van de Habitatrichtlijn en de conventie van Bonn, in de Wet natuurbescherming ondergebracht in artikel 3.5.

Artikel 3.5 lid 4 betreft het verbod op het beschadigen of vernielen van rustplaatsen van dieren. Dit artikel is enkel van toepassing op de bouwdelen 11 en 12. Voor de overige bouwdelen geldt dat de fysieke verblijfplaatsen niet worden aangetast.

Artikel 3.5 lid 2 betreft het opzettelijk verstoren van dieren. Bij het weggagen van een vleermuis, als gevolg van werkzaamheden van voorwaardelijke opzet en is het artikel van kracht. Bij de bouwdelen 11 en 12 zullen handelingen verricht moeten worden die specifiek bedoeld zijn om dieren te verstoren. Juridisch gezien is overtreding van het verbodsartikel aan de orde en dient ontheffing aangevraagd te worden voor artikel 3.5 lid 2.

Voor het massawinterverblijfplaats geldt dat verstoring wordt voorkomen, alsmede vernielen of beschadigen.

6.2 Steenmarter

De steenmarter is beschermd volgens het regime van paragraaf 3.3. van de Wet natuurbescherming (nationale soorten). Volgens artikel 3.10 lid 1b is het verboden om de rustplaatsen opzettelijk te beschadigen of te vernielen. De fysieke verblijfplaats niet wordt aangetast en de toegang wordt gereconstrueerd. Daarmee wordt bewerkstelligd dat met het nieuwe gebruik van de locatie op lange termijn de verblijfplaats functioneel blijft. Daarom wordt artikel 3.10 lid 1b niet overtreden.

Voor het verstoren van de steenmarter is geen ontheffing benodigd.

6.3 Wettelijk belang van de ingreep

6.3.1 Wettelijk belang uit de Habitatrictlijn

Voor de gewone dwergvleermuis geldt dat ontheffing alleen kan worden verleend indien er sprake is van een wettelijk belang uit de habitatrictlijn. In onderhavig geval is sprake van een dwingende reden van groot openbaar belang met redenen van sociale aard. Het plan beoogt zowel de huisvesting van studenten als onderwijsinstellingen. Daarnaast zijn er maatschappelijke functies beoogd.

6.3.2 Uitvoering in het kader van ruimtelijke inrichting en ontwikkeling

Voor de nationaal beschermde soorten kan in het kader van ruimtelijke ontwikkeling een ontheffing worden verleend. Ook het belang uit de habitatrictlijn is van kracht. In dit geval is sprake van een dwingende reden van groot openbaar belang met redenen van sociale aard.

7 TE TREFFEN MAATREGELLEN

7.1 Inleiding

De te nemen maatregelen zijn in te delen in de volgende vier stappen:

- alternatieve verblijfplaatsen aanbieden als tijdelijke opvang van het verlies van de potentiële verblijfplaatsen voor de periode tussen de ingreep en de realisatie van de nieuwe situatie;
- onderzoekslocatie voor de ingreep ongeschikt maken voor beschermde soorten;
- controle ronde(s) om afwezigheid beschermde soorten op moment van ingreep aan te tonen;
- zorgvuldig handelen;
- aanleggen permanente voorzieningen/reconstructie verblijfplaatsen.

7.2 Mitigerende en compenserende maatregelen

7.2.1 Alternatieve verblijfplaatsen

In fase 1 en 2 zal er voor de volgende aangetroffen verblijfplaatsen of nesten tijdelijke mitigatie van toepassing zijn:

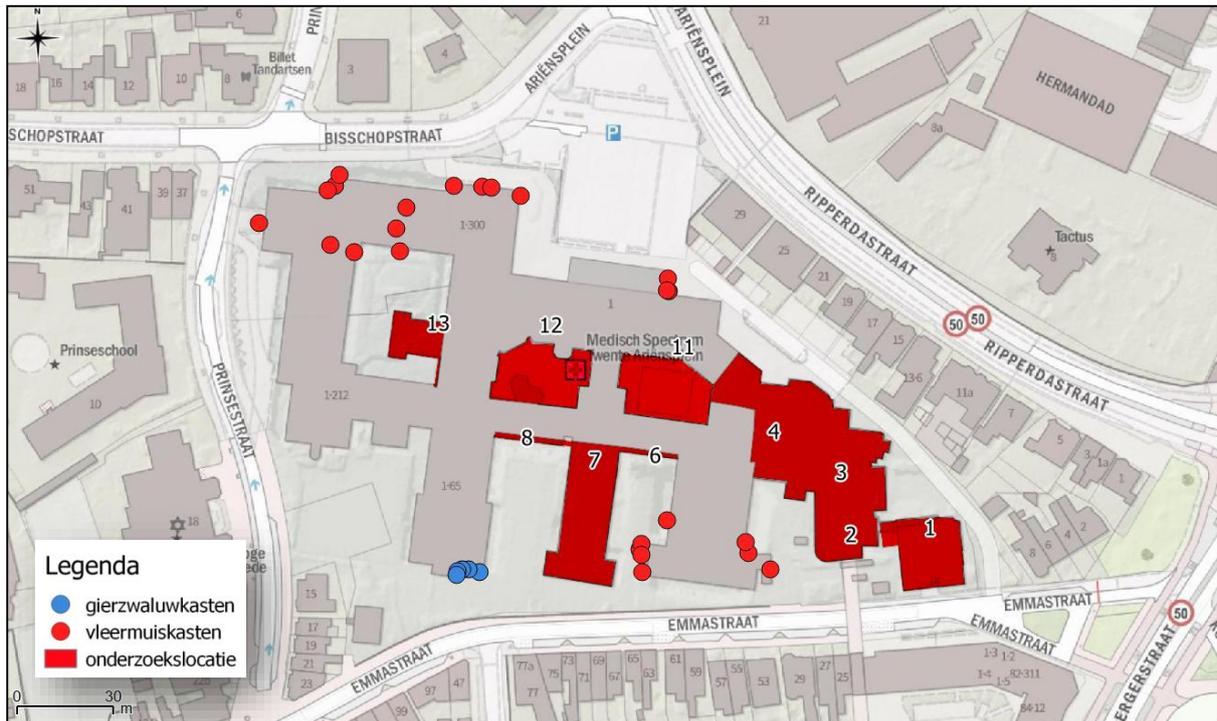
Tabel II: Overzicht van aangetroffen soorten in het plangebied en de te realiseren preventieve maatregelen

Bouwdeel	Aangetroffen nesten of verblijfplaatsen	Te realiseren preventieve maatregelen	Omvang maatregel 1	Compensatie-factor
13	1 zomerverblijf gew. dwerg	geen maatregelen noodzakelijk. Verblijfplaats blijft behouden	n.v.t	n.v.t
12	1 zomerverblijf gew.dwerg	tijdelijke kasten in omgeving binnen 200 meter	4 zomerverblijfkasten	4
11	2 zomerverblijf gew.dwerg	tijdelijke kasten in omgeving binnen 200 meter	8 zomerverblijfkasten	4
1,2,3,4	1 rustplaats steenmarter	n.v.t	n.v.t	n.v.t

7.3 Tijdstip en locatie mitigerende en compenserende maatregelen

De tijdelijke mitigatie voor de gewone dwergvleermuis is voorafgaand aan het onderzoek uitgevoerd, uitgaande van de aanwezigheid van 6 verblijfplaatsen. Er zijn op 15 maart 2018 24 kasten aangebracht op de bouwdelen waar geen werkzaamheden zijn voorzien aan de buitengevels. Uit het onderzoek blijkt dat er 6 verblijfplaatsen binnen de onderzochte bouwdelen aanwezig zijn, maar dat één van deze verblijfplaatsen niet wordt aangetast. De compensatie is daarmee ruim voldoende.

De zomerverblijfkasten die zijn toegepast zijn een eigen ontwerp van Econsultancy. De achterzijde van de kast is open, zodat vleermuizen direct tegen de buitengevel kunnen kruipen. Tijdens het veldonderzoek werd in één van de aangebrachte kasten in augustus al een (juvenile) gewone dwergvleermuis aangetroffen. De kasten zijn daarmee aantoonbaar functioneel.

Figuur 23. Locaties mitigerende maatregelen vleermuizen en gierzwaluwen.

Figuur 24. Voorbeeld vleermuiskasten aangebracht zo hoog mogelijk aan de bebouwing

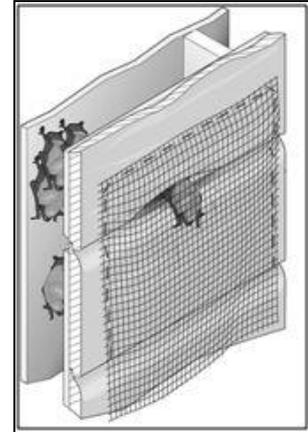
Figuur 25. Vleermuiskast, eigen ontwerp Econsultancy. De achterzijde van de kast wordt gevormd door de buitenmuur. De binnenzijde is opgeruwd met zand.

7.4 Ongeschikt maken

Het ongeschikt maken is alleen van toepassing bij de bouwdelen 11 en 12.

In bouwdeel 11 en 12 worden voorafgaand aan de werkzaamheden de open stootvoegen voorzien van exclusion flaps. Deze kunnen van verschillende materialen worden gemaakt. In overleg met de aannemer wordt bepaald welk type materiaal wordt toegepast. Ook wordt ter plaatse bekeken of een deel van de stootvoegen kunnen worden afgesloten met pur. Dit is afhankelijk van de indeling in stramienen met onderling afgesloten spouwmuren.

De werkwijze wordt in een ecologisch werkprotocol vastgelegd. Dit protocol wordt voorafgaand met de aannemer doorgesproken en waar nodig aangepast. Het werkprotocol wordt opgesteld zodra er meer inzicht is in de exacte planning en uitvoering. In deze fase van de planvorming is het opstellen van een werkprotocol niet zinvol.

Figuur 26. Principe van exclusion-flap.

7.5 Controlerondes

Omdat het vleermuisonderzoek slechts een momentopname betreft en vleermuizen (met name laatvliegers) opportunistisch kunnen zijn ten aanzien van de keuze van hun verblijfplaats wordt na afloop van het ongeschikt maken van de binnenplaatsen een controleronde gehouden. Hierbij wordt met behulp van batdetectors tijdens het uitvliegmoment gecontroleerd of er bij de bekende verblijfplaatsen en de directe omgeving ervan, uitvliegende vleermuizen aanwezig zijn. Indien noodzakelijk worden door de ecologisch begeleider, op basis van deze controleronde, aanvullende maatregelen voorgesteld.

7.6 Zorgvuldig handelen en zorgplicht

Aan het zorgvuldig handelen en de zorgplicht wordt voldaan door het werken buiten de gevoelige perioden van de betreffende soorten. De wijze waarop de werkzaamheden betreffende het ongeschikt maken wordt uitgevoerd, zal worden beschreven in een ecologisch werkprotocol. Hierin wordt beschreven op welke wijze het beschadigen van vleermuizen wordt voorkomen, hoe te handelen bij het aantreffen van een vleermuis, hoe te handelen bij onvoorziene omstandigheden. Tevens wordt vastgelegd welke partijen betrokken zijn bij de werkzaamheden en welke verantwoordelijkheden deze partijen hebben ten aanzien de uitvoering.

7.7 Permanente voorzieningen/reconstructie

Alle bestaande gebouwdelen hebben spouwmuren met open stootvoegen en zijn daarmee reeds geschikt als verblijfplaats voor vleermuizen. Juridisch gezien zal er vereist worden dat er ter compensatie van het verlies van de verblijfplaatsen in bouwdelen 11 en 12 nieuwe verblijfplaatsen worden gecreëerd. De enige mogelijkheid hiertoe is ter hoogte van de te slopen bouwdelen 1,2,3 en 4. Hier zullen plaatselijk nieuwe gevels opgemetseld moeten worden. In deze muurdelen zullen ter compensatie van de 3 verblijfplaatsen in totaal 12 inbouwvoorzieningen worden gerealiseerd. Voor de gierzwaluw zijn wettelijk gezien geen extra maatregelen noodzakelijk. In de nieuw op te metselen muurdelen zullen in het kader van “natuur inclusief bouwen” aanvullend gierzwaluwkasten worden aangebracht. De aantallen worden afgestemd al naar gelang ecologisch zinvol en haalbaar is.

Voor de steenmarter zal een kleine opening in de gevel ter hoogte van de huidige ingang worden gecreëerd. Middels metselwerk aan de gevel ter plaatse wordt het klimmen voor de steenmarter gemakkelijker gemaakt. Hiertoe kan uitstekende plaatsing van stenen worden gebruikt of uitstekende koppen op de hoek van de gevel (muizentand of tandlijst).

Figuur 27. Te slopen gebouwdelen (rood) en verblijfplaats steenmarter (geel). De groene lijnen geven de gevels aan waar inbouwvoorzieningen kunnen worden gerealiseerd. Voor de steenmarter wordt uitstekend metselwerk toegepast.

8 SAMENVATTING

Econsultancy heeft in opdracht van I Love Ariënsplein bv een projectplan opgesteld in het kader van de Wet natuurbescherming, ten behoeve van de herontwikkeling van het voormalige gebouw Medisch Spectrum Enschede. Het projectplan heeft betrekking op de bouwdelen 1,2, 3,4, 11, 12 en 13. De gebouwdelen 6,7 en 8 maken geen deel uit van het projectplan. In verband met de ter plaatse aange- toonde functie als massawinterverblijfplaats is voor de ingreep ter plaatse een separaat projectplan opgesteld.

De volgende onderzoeksvragen zijn beantwoord:

- Welke beschermde soorten zijn in het plangebied aanwezig?
  - Het betreft de gewone dwergvleermuis en steenmarter.
- Welke functie heeft het plangebied voor de soorten?
  - 6 zomerverblijfplaatsen gewone dwergvleermuis (waarvan 3 worden aangetast).
  - Rustplaats mannetje steenmarter.
- Wat is de omvang en duurzame staat van instandhouding van de bij de ingreep betrokken populaties van beschermde soorten?
  - Gewone dwergvleermuis is algemeen voorkomend. De zomerverblijfplaatsen spelen geen belangrijke rol bij duurzame staat van instandhouding.
  - De steenmarter is algemeen voorkomend in Enschede. Functie als dagrustplaats is niet van invloed op duurzame staat van instandhouding.
- Blijft de functionaliteit van de rust- of voortplantingsplaatsen behouden?
  - Voor bouwdeel 11 en 12 worden tijdelijke en permanente voorzieningen getroffen om de functionaliteit voor gewone dwergvleermuizen te behouden.
  - Voor bouwdeel 1,2,3 en 4 wordt de toegang tot de te behouden verblijfplaats van de steenmarter gereconstrueerd. Hiermee blijft de functionaliteit behouden.
- Welke eigenschappen van het gebied moeten gemitigeerd of gecompenseerd worden?
  - Ecologisch gezien is er geen noodzaak voor mitigatie. Het gehele complex is geschikt voor gewone dwergvleermuizen om te verblijven. Desondanks zijn tijdelijke maatregelen getroffen en worden de nieuw op te metselen muurdelen ook geschikt gemaakt voor de gewone dwergvleermuis.
- Hoe groot wordt het succes van de te nemen maatregelen ingeschat?
  - Tijdens het veldonderzoek werd al een gewone dwergvleermuis in één van de kasten aangetroffen. De kasten zijn daarmee aantoonbaar functioneel.
- Welke maatregelen moeten getroffen worden om aan de zorgplicht te voldoen?
  - Zorgplichtmaatregelen zijn van toepassing voor de steenmarter. Voorkomen moet worden dat het dier gewond raakt of wordt gedood. Verder wordt een aanvullende inspectie van de zolderruimtes uitgevoerd na afloop van de asbestsanering.

- Zijn er voor de streng beschermde soorten geen meer bevredigende oplossingen.
  - Er zijn geen andere oplossingen voorhanden die voorkomen dat de verblijfplaatsen verloren gaan, anders dan het niet uitvoeren van de verbouwing van de betreffende bouwdelen.

- Welk wettelijk belang is er waardoor de werkzaamheden moeten worden uitgevoerd?
  - Er is sprake van een dwingende reden van groot openbaar belang met redenen van sociale aard. Het plan beoogt zowel de huisvesting van studenten als onderwijsinstellingen. Daarnaast zijn er maatschappelijke functies beoogd.

